

Stichting **BOLLENBOOS**

Bijdrage stichting Bollenboos (gemeente Westerveld, Drenthe)

Wie is Bollenboos?

Bollenboos is ruim tien jaar geleden opgericht in reactie op de opkomende leliebollenteelt in Drenthe. Die teelt gaat gepaard met nogal wat bezwaarlijke praktijken richting natuur, mens en milieu. Het pesticidengebruik is een blijvend grote zorg voor ons, omdat deze teelt de grootste hoeveelheden van deze middelen gebruikt van alle volle-grond teelten in Nederland. Aangezien in onze omgeving bollenteelt regelmatig vlak bij bewoning voorkomt vragen wij ons af: wat zijn de risico's voor de gezondheid van gezinnen die in de buurt van zulke velden wonen? In onze gemeente hebben zo'n honderd mensen zich aan Bollenboos verbonden omdat zij zelf negatieve ervaringen met de bollenteelt hebben gemaakt. Daarnaast krijgen we zeer geregeld, zeker 2 keer per week, telefoon van mensen uit alle 'bollengebieden' van het land, die zich zorgen maken over mogelijk schadelijke gevolgen voor hun gezondheid

De vragen en kanttekeningen die bij ons rijzen met betrekking tot de bollenteelt brengen wij geregeld onder de aandacht van lokale en regionale overheden. Over het algemeen reageren zij afwijzend op onze vragen en opmerkingen, omdat alle pesticiden die in de bollenteelt gebruikt worden toegestane middelen zijn.

Desalniettemin heeft het bestaan van Bollenboos mede geleid tot de oprichting van een *provinciaal platform duurzame bollenteelt*, waarvan wij agendalid en agendasettend zijn. Overigens zijn wij van mening dat dit platform geen concrete resultaten heeft geboekt.

Wij hebben verschillende publicaties gemaakt met uitgebreide en geografisch gespecificeerde inventarisaties van de verspreiding van bollenteelt in de gemeente Westerveld. In *"Een teelt op drift"* wordt het gebruik van grond voor de lelieteelt in de gemeente Westerveld gedurende zeven jaar vanuit verschillende perspectieven belicht. Het rapport geeft een exact beeld van waar en wanneer gespoten is met bestrijdingsmiddelen.

De bollenteelt wordt beschouwd als normaal landbouwkundig gebruik van een perceel en daarom verschijnen bollenvelden in principe overal. Zodoende is het geen uitzondering dat bollenvelden worden ingericht naast scholen, direct naast woonhuizen en in waterwingebieden. Het waterleidingsbedrijf is hier niet blij mee, maar kan niets beginnen, zelfs niet in het geval van de doorlatende zandgrond die onze regio ook zo geschikt maakt voor de bollenteelt. Hun strategie is het zoveel mogelijk gronden aankopen om zo de bollenteelt buiten de waterwingebieden te houden.

Omwonenden in het nadeel

In beginsel gingen wij, zoals de meeste mensen nog altijd doen, ervan uit dat pesticiden pas na uitvoerig onderzoek en risicoanalyse op de markt komen. Telers zouden daarnaast zeer terughoudend zijn met het gebruik van de middelen, al was het maar omdat zij tijdens het gebruik ook zelf het risico van blootstelling lopen. Toch is hier sprake van een onoverkomelijke asymmetrie: telers en betrokken loonwerkers zijn in de gelegenheid zichzelf tegen kwalijke gevolgen van pesticiden te beschermen. Bijsluiters van pesticiden geven altijd aan welke beschermingsmaatregelen gebruikers moeten treffen, zoals handschoenen of tractors met gesloten cabine. Ze hebben het voordeel dat ze weten welk middel ze gebruiken en hoe zich daarbij te gedragen. Dat voordeel hebben omwonenden van een behandeld perceel niet. Zij weten niet eens altijd dat er behandeld is, ook niet

waarmee er behandeld is en laat staan hoe zich daarbij te gedragen. Bovendien wordt een omwonende in de loop van het groeiseizoen blootgesteld aan een cocktail van middelen, waarvan niet bekend is wat het gemeenschappelijk effect daarvan is. Tenslotte is het zo dat waar de gebruiker na het behandelen het perceel verlaat, de omwonende letterlijk met de vrijgekomen lucht blijft zitten.

Doordat wij ons gingen realiseren dat blootstelling aan pesticiden voor omwonenden iets wezenlijk anders betekent dan voor gebruikers gingen we op zoek naar bestaand onderzoek naar de situatie van een omwonende. Dat onderzoek is er niet.

We weten niet wat onbeschermd chronische blootstelling aan een mengsel van middelen doet met de mens, met de ongeboren mens, met het zich ontwikkelende kind en alle andere groepen met een verhoogd risico bij blootstelling.

Reductie van pesticidengebruik?

De laatste jaren horen we veel positieve berichten over de afname van pesticidengebruik in de lichteelt. Reducties tot 75% zouden inmiddels gehaald zijn. Dat zou betekenen dat de problemen voor de volksgezondheid met driekwart meegereduceerd zijn.

Het *Platform Duurzame Bollenteelt* in Drenthe heeft een onderzoek laten uitvoeren naar hoe de bollenteelt duurzamer kan worden. Dit onderzoek, betaald door de provincie Drenthe, werd gegund aan een particulier onderzoeksbedrijf dat zijn inkomsten dankt aan LTO-gelieerde bedrijven. Het uit dit onderzoek voortgekomen rapport geeft het beeld dat de belasting op het milieu door pesticiden sterk is verminderd. Toch valt er nogal wat op aan te merken: bijvoorbeeld de milieubelastingpunten per product veranderen gedurende de onderzoeksperiode en er wordt uitgegaan van een onrealistisch hoge milieubelastingwaarde als beginsituatie. De zwaarste pesticide werd zelfs niet meegenomen in de milieubelastingwaarden.

Bloembollenteelt wordt veelal voorafgegaan door natte grondontsmetting. Met Monam (Metam natrium) wordt de grond ontdaan van wortelaaltjes, schimmels, eigenlijk van alles wat leeft. Na het doordrenken van de grond met dit middel wordt de oppervlakte dichtgerold, om het ontstane gas eerst zijn werk te laten doen voordat het in de atmosfeer ontsnapt. Monam is een van de giftigste middelen die bij bollenteelt gebruikt worden. En juist dit middel wordt niet meegewogen bij voornoemde milieubelastingrapportage. Het wordt geen milieubelastingpunten toegekend.

De impliciete aanname die lijkt te bestaan dat het pesticidengebruik, al was het maar omwille van kostenbesparing, zelfregulerend en automatisch op reductie ingesteld zou zijn, is te rooskleurig. Als juichverhalen klinken over de reductie in het gebruik van bestrijdingsmiddelen wordt een middel als Monam genegeerd.

Ondeskundig gebruik?

Tijdens gesprekken met fabrikanten en het Ctgb maakte Bollenboos kennis met de volgende argumentatie: fabrikanten en controlerende instanties als het Ctgb kunnen niet instaan voor de wijze waarop de individuele gebruiker ermee omgaat. De pesticiden zijn in principe geheel toelaatbaar, maar de gebruikers maken er vaak een potje van. Als onwetende burgers geschaad worden is dat volgens deze redeneertrant het gevolg van verkeerd gebruik, niet van het middel zelf. Voor zaken als drift geldt dit misschien, maar een boer verantwoordelijk houden voor verdamping lijkt onlogisch. De zwarte piet naar de boeren toespelen geeft geen pas. Zelfs al speelt omgang en gebruik een rol bij de uiteindelijke schade, dan nog is dat geen rationele aanleiding om voorbij te gaan aan de intrinsieke schadelijkheid van pesticiden.

Ondermijnend voor de ontwikkeling

Onze grootste zorg gaat uit naar kinderen, zowel ongeboren als de huidige generatie, die in deze fase van hun leven geconfronteerd worden met bestrijdingsmiddelen. Omdat het bij bollenteelt, zoals gezegd, om normaal landbouwkundig gebruik gaat zijn bollen velden direct naast scholen en kinderdagverblijven te vinden.

In scholen in onze regio is ook vaak een kinderdagverblijf gevestigd. Dat betekent dat er naast schoolkinderen ook baby's vanaf drie maanden in zo'n school aanwezig zijn. Ook tijdens de schoolvakanties zijn er kinderen in het gebouw, dus ook gedurende de hoogtijdagen van het pesticidengebruik. Pesticiden zijn vaak getest en beoordeeld in de context van bedrijfsvoering en werk. De standaard-mens die daar gehanteerd wordt komt niet overeen met een snel groeiend, zich ontwikkelend kind. Voor kinderen moet de maatschappelijke verantwoordelijkheid ze te vrijwaren van versturende invloeden zoals pesticiden heel zwaar wegen.

Waarom een onderzoek niet alleen nodig is, maar onontbeerlijk

Wij zouden lang kunnen doorgaan met het opsommen van de zorgen die mensen uiten aan ons adres en zelfs een lange lijst van gezondheidsklachten kunnen aanvoeren. Dit allemaal om duidelijk over te brengen dat een onderzoek nodig naar de gevolgen van pesticidengebruik in de leefomgeving. Maar eigenlijk vinden we helemaal niet dat we dat zouden hoeven doen. Het is niet aan ons om verschijnselen die in verband kunnen worden gebracht met het gebruik van pesticiden te inventariseren. Het is aan de overheid om te zorgen dat mensen niet of zo min mogelijk aan onvrijwillige risico's worden blootgesteld. Het is irrationeel om producten op de markt te brengen die niet zijn getest op risico's bij onvermoede, onbeschermd, ongevraagde, chronische blootstelling.

Uniek Nederlands

In het Verenigd Koninkrijk is inmiddels een grootschalig onderzoek naar blootstelling van omwonenden gestart. Dat is goed nieuws en levert misschien kennis op waar wij allemaal ons voordeel mee kunnen doen. Tegelijkertijd willen we met klem benadrukken dat de Nederlandse bollenteelt ons land in een unieke positie plaatst. Met name de teelt van lelies vergt een zo intensieve toepassing van pesticiden dat onderzoeksresultaten uit het buitenland niet zouden moeten worden geprojecteerd op de Nederlandse situatie. De grote Nederlandse bevolkingsdichtheid speelt eveneens een onderscheidende rol.

Wat vragen we ?

- Wij vragen informatie over de gevolgen van de middelen voor de mens en de ongeboren mens, zodat wij weten hoe te handelen als we worden geconfronteerd met pesticiden in onze leefomgeving.
- wij vragen objectieve informatie over welke bestrijdingsmiddelen precies gebruikt worden in de bollenteelt en hoe de stapeling van deze middelen meegewogen wordt in de risicobeoordeling.
- vooral willen wij een transparante afweging gemaakt zien worden tussen economische belangen en gezondheidsbelangen
- wij willen een onderzoek toegespitst op de Nederlandse praktijk: specifiek Nederlandse teelten en rekening houdend met de hoge bevolkingsdichtheid.

Diever, januari 2012